

# Ilmataat läks omadega puhta sassi!

■ Talvekuu algus püsis talvine, lõpul oli õhus kevadet tunda.

Ilmataat annab ikka ja jälle põhjust juttu teha kliimamuutustest ja ime- listest nähtustest õhuvallas. Seekord tegutses ta nii, nagu asuks lõuna- poolkeral.

Novembri esimene pool nägi meil välja nii, nagu säärase nimega kuu- le kohane: Põhja-Eesti oli paariküm- ne sentimeetrise lumevaiba all, lõu- napoolseil kõrgustikel, ekvaatorile lähemal, seda nappis. Isegi saartel, kus novembris veel lumest suurt ei unistata, oli maa valge.

Veel 17. kuupäeva hommikul oli lund tükati näha Lahemaal ja Pandi- vere kõrgustikul, edasi tegid soojad ilmad ning vihmad oma töö.

Ja jälle tuleb nii ametlikel kui mit- teametlikel ilmaennustajail vastata rahva tungivale pärimistele (ja nõud- mistele): millal tuleb lumi maha, kas ta tuleb jõuludeks või kas ta üleüld- se enam tuleb?

## Kadri oli Mardist terake soojem

Novembri ilmapilt andis põhjust kar- tusteks küll – mida lähemale kuu lõ- pule, seda soojemaks läks. Esimese kümpäevavaku Eesti keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati EMHIs – 0,9° (pikaajaline keskmine ehk norm on +2,5°), teisel dekaadil oli see näi- taja +2,4 kraadi (norm 0,8°), kolman- dal koguni oktoobri keskpaiga moo- di 6,4° (normist seitse ja pool kraadi soojem!).

Et soojalaine lõpeb, sellest anna- vad aga märku uued lörtsi- ja lume- sajud sel nädalal.

Kõik, kel huvi ilma vastu, pane- vad erilise hoolega tähele kahe täht- sa daatum – mardi- ja kadripäeva kraade ja sademeid. Sügis oli vana- del eestlastel üks suur jooksu- aeg – mihklist mardipäevani käisid kodus koolnud, mardi- ja kadripäeval lippa- sid ringi transvestiidid.

“Mardus, surmahaldjas, on kadri- päevaga lõpetanud oma nutu laantes ja lepikutes ning rõõmsad pakase- poisid on varsti põhja poolt tulemas, luues jääsildu üle soode ja vete, et lu- mekuningas saaks maad katta valge vaibaga,” kirjutas kolmekümne viie aasta eest suur loodusetundja Kus- tas Põldmaa.

Kui 1998. aastal oli novembri kesk- paik üks külmema Eesti ilmavaat- luste ajaloos (teise dekaadi keskmiseks arvutati Tartu-Tõravere ilmaja- mas –10,7°), mis pani mõlemast soost sandid sooja saamiseks jooksmas, siis tänavu ei külmetanud kadridel küü- ned ega valutanud martidel varbad. Õhusooja oli ju mõlemal päeval pea kogu aja üle nulli.

Kui klimatoloogid tegid novemb- rikuust kokkuvõtteid, selgus, et kuu keskmine polegi teab mis kõrge: vaid +2,6° (normist ainult 2° võrra rohkem). Seega tõmbasid esimesed talvised nädalad loodetud rekordile kriipsu peale.

Kõige soojem oli saartel (Vilsandil +5,9°, Sõrves terake vähem), jahe- dam oli endiselt Pandivere kõrgus- tikul (Väike-Maarjas +1,3°). Kõrgeim temperatuur mõõdeti esimesel kuu- päeval Vilsandil +11,7°, minimaal- sem aga Väike-Maarjas (–18,1°).

Sademeid oli Eesti keskmisena ta- valisest veidi enam ehk 70 mm (norm 59 mm). Üle poolteise kuunormi said saared (Sõrve 106 mm, Ristna 103 mm), Tartu kant kõigest 40 mm..

Pole siis mingi ime, et selliste sügi- seste näitajatega ilma juures aiad õitse- ma ning metsad seenetama kippusid!

Novembriga lõppes ka meteoroloogi- line sügis. Kolme kuu keskmine oli Tartus väga soe – tervelt 8,3°, millega jagasime koos 1967. aastaga 2.–3. koh- ta. Kõige lämmim sügis on seni olnud aga 1934. a, kui aastaaja keskmiseks arvutati 8,7°. Kõige külmem oli see- vastu päris hiljuti, 1993. aastal (1,4°).

## Ilmast mujal...

Ilm oli mujal kaunis tormine. No- vembri algul rappis Rootsi tugev rajut, mis halvas mitme linna liikluse, Norras hilinesid praamid palju tun- de, Läänemerele hukkus laevu.

Saksamaal läks nii külmaks, et elektritarve ületas kõiki kartusi ning süsteemid lõpetasid töö. Doomino- efektina katkes vool ka paljudes pai- kades Belgias, Hispaanias ja Prant- susmaal.

## NÄDALA PROGNOOS

Ilma poolest suhteliselt rahulik aasta ruttab lahkumisel märke maha jätma. Esimene torm esmaspäeval möödus suuremate kahjudeta, tulekul on aga sel- le seeria viimane tormitsüklon, mis erinevalt eelkäijast ületab Skandinaavia ja võib kaasa tuua ka tõsisemaid tagajärgi.

Juba täna on tsükloni kese saabumas Norra merele ja sealt hilisõhtul Skandi- naaviale maandumas Trondheimist põhja pool. Edelaatuul jätkab tugevnemist ja kella 20 paiku täna õhtul saavutab keskmise kiiruse 15–20 m/s, seejuures kuni 65% tõenäosusega ületab tuul ka 25 m/s piiri kogu rannikul.

Edela-läänetorm kestab eilseil arvutusil reede pärastlõunani. Püsiv tormi- tuul toob kaasa üldise veetõusu kogu rannikumerel ja see võib ületada kriitili- si näitusid kõigis merelahtedes. Eilsed Mereinstituudi tehtud mudelarvutused andsid veetõusuks Pärnus +160 cm, s.t kriitilise piirini, Tallinna lahes +110 cm – ületab kriitilise piiri, Narva lahes kuni +190 cm – ületab kriitilise piiri.

Pärast tsükloni taandumist Venemaa põhjaalade kohale vaibub torm tuge- vaks tuuleks 15. detsembri õhtul, kuid ilma külmenemist pole ette näha. Suu- re tsükloni sabas tuleb veel väetike, mis pühapäeva õhtul–esmaspäeva öösel üle Eesti liikudes pöörab tuule loodesse ja siis on lootust ka lörtsi ning lund näha saada. Lund ja lörtsi võib tuua ka teisipäeval järgnev madalrõhulohk.

Lumi võib veidi aega püsida idapoolsetes maakondades, Lääne-Eestis on see lootus tühi.

Jälgige hoiatusi, sest absoluutset täpsust ilmaennustuses ei taga ka kõrgtehnoloogia.

Sünoptik MERIKE MERILAIN

Jaapani põhjaosa tabas kõigi ae- gade tugevaim tornaado, mis tappis üheksa ja vigastas 25 inimest. Lõu- nas, Okinawal möllas teine keeris, mis hävitas USA sõjaväebaasi post- kontori.

Austraalias püsib sajandi suurim pööd. Mõnes veehoidlas on vett vaid kümnendik tavalisest.

Floridas sadas üle paljude aastate lund, küll vaid helvestena.

Atlandi ookeanil oli harukordselt vähe orkaane. 30. novembril, kui lõp- pes hooaeg, loeti nimelisi torme kok- ku vaid 17, neist oli orkaane 5. Esimest aastat pärast 2001 pole USA maismaad rünnanud tugevad tormid.

## ...ja muiste

Sada aastat tagasi oli talvekuu Tartus niiske (80 mm) ning soojavoitu (1,6°).

Postimehele kirjutati:

Kovnost. Õhtul oli siin kole torm, mis palju kahju tegi, palju katuseid on päält ära viidud, sildid maha kis- tud, majakorstnad vigastatud; ini- mestest ei ole keegi viga saanud.

Rannust. Joomine kipub siin üle liia minema, pühapäeva öösel joodak- se viina mitme pange viisi ühes ja tei- ses müügikohas läbi.

See ei ole mees, kes ei joo ja ka veel pidu ajal! (“Viin annab jõudu ja eru- tab inimest tööle!”).

Berliinist. Baltimeres oli suur torm, mis palju kahju sünnitas. Rootsi au- rulaev “Solid” vajus mere pääl põhja, laevamehed pääsesivad ära.

AIN KALLIS

Loe ka lk 3  
ja Targu Talita